

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>

2. Кримінальний кодекс України. Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n2656>(дата звернення – 26.11.2020).

3. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітн. 2012 р. № 4651- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>(дата звернення: 07.11.2020).

4. Затримання у кримінальному провадженні: навчальний посібник/ кол. авторів: А.В. Захарко, В.В. Рогальська, О.А. Солдатенко, Д.В. Лазарева та ін. Дніпро, 2020. 166 с.

Валерій Валентинович ЛИТВИНОВ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Кримінальний процес України передбачає здійснення досудового розслідування в двох формах: 1) досудове слідство; 2) дізнання. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 3 КПК України досудове слідство - це форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів. Згідно п. 4 тієї ж норми дізнання є формою досудового розслідування, якій здійснюється розслідування кримінальних проступків.

Системний аналіз норм КПК України 1960 року, а також наукових досліджень, дає можливість зробити висновок про те, що кримінальне судочинство України знало два види дізнання: 1) дізнання в кримінальних провадженнях, де досудове слідство не є обов'язковим; 2) дізнання в

кримінальних провадженнях, де досудове слідство є обов'язковим. Зазначені види дізнання чітко передбачалися в ч. 3 ст. 103 КПК України 1960 року станом на 1974 год [4, с.137].

Досліджуючи поняття дізнання, вчені того часу надавали йому різні визначення. Так, З.Ф. Коврига відзначала, що дізнання - це початковий етап розслідування злочинів, на якому органи міліції проводять оперативно-розшукові заходи та невідкладні слідчі дії щодо попередження, припинення злочинів, ліквідації причин, що їх породжують, по виявленню злочинів та встановлення винних осіб, збирання доказів у встановлених законом формах, а також діяльність з проведення повного розслідування кримінальних справ віднесених законом до їх компетенції [3, с.7]. На думку В.О. Іванова, дізнання - це діяльність спеціально уповноважених органів державного управління, що поєднує оперативно-розшукову та слідчу функції і спрямована на попередження, припинення і розкриття злочинів, розшук і викриття винних [2, с.8].

З аналізу зазначених визначень можна відзначити, що дізнання передбачене КПК України 1960 року вчені визначали як форму досудового розслідування, яке здійснюється державними органами, основною діяльністю яких не є кримінально-процесуальна діяльність.

У 1993 році Зазначені види дізнання були замінені одним видом. Відповідно до Закону України № 3351-ХІІ (3351-12) від 30.06.1993 "Про внесення до деяких законодавчих актів України змін і доповнень щодо удосконалення попереднього розслідування" були Внесено зміни до КПК України 1960 року, а саме ч. 3 ст. 103 КПК України 1960 року була виключена. Зазначений закон визначав дізнання як процесуальну діяльність, яка проводилась лише на початковому етапі досудового розслідування передбачених у законі суб'єктами. У ч. 1 ст. 103 КПК України 1960 року зазначалося, що на органи дізнання покладається прийняття необхідних оперативно-розшукових заходів з

метою виявлення ознак злочину і осіб, які його вчинила. Дізнання проводилося протягом 10-ти днів, після чого кримінальне провадження передавалося слідчого підрозділу, який починав досудове слідство.

З урахуванням змін законодавства в 1993 році, погляди вчених на поняття дізнання змінилося. Так В.В. Вапнярчук зазначив, що дізнанням слід розуміти початкову форму попереднього розслідування кримінальних справ, яка представляє собою врегульовану кримінально-процесуальним законом діяльність органів дізнання і осіб, які проводять дізнання, щодо проведення слідчих дій для виявлення особи, яка вчинила не тяжкий злочин і здійснення невідкладних слідчих дій при розслідуванні тяжких злочинів, метою якої є забезпечення всебічності, повноти, об'єктивності попереднього слідства, а також попередження і розкриття злочинів [1, с.26].

Втім, поєднання процесуальної діяльності під час проведення дізнання та діяльності по виконанню органами дізнання своєї прямої функції викликало певні труднощі. У зв'язку з цим, МВС України було видано ряд наказів, якими передбачався такий суб'єкт здійснення дізнання як штатний дізнавач. До обов'язків штатних дізнавачів було віднесено здійснення виключно процесуальної діяльності, тобто проведення розслідування у формі дізнання.

Вище зазначалося, що в КПК України 1960 року, починаючи з 1993 року не передбачав здійснення дізнання в повному обсязі, але фактично штатні дізнавачі його проводили. Значне навантаження на слідчі підрозділи спонукала їх керівництво до залучення штатних дізнавачів до розслідування кримінальних проваджень в повному обсязі. Практично всі штатні дізнавачі за наказом керівника слідчого управління обласного рівня призначалися виконуючими обов'язки слідчого і фактично здійснювали досудове слідство нетяжких злочинів в повному обсязі, приймаючи кінцеві процесуальні рішення для стадії

досудового розслідування. Таким чином практична діяльність показала ефективність здійснення дізнання в повному обсязі саме штатними дізнавачами.

З огляду на наведені факти, ще до 2012 року, коли був прийнятий новий КПК України, вчені наголошували на необхідності відновлення можливості здійснення дізнання в повному обсязі, а саме можливості проведення всіх процесуальних дій і прийняття кінцевих процесуальних рішень для стадії досудового розслідування за окремими категоріями злочинів [1, с.8].

У чинному КПК України було враховано вищезгаданий досвід і передбачена можливість здійснення дізнання в повному обсязі. Чинний КПК України визначив суб'єктів, які вправі здійснювати дізнання. А саме в ч. 3 ст. 38 КПК України зазначено двох суб'єктів, які здійснюють дізнання, а саме: 1) підрозділи дізнання; 2) уповноважені особи інших підрозділів: а) органів Національної поліції; б) органів безпеки; в) органів, які здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства; г) органів Державного бюро розслідувань

Таким чином, дізнання можуть здійснювати співробітники правоохоронних підрозділів, основною діяльністю яких не є кримінально-процесуальна діяльність. Законодавець знову повернувся до здійснення дізнання суб'єктами, для яких ця діяльність не є основною. Тобто дізнання здійснюватимуть працівники оперативних підрозділів, дільничні офіцери поліції і інші співробітники підрозділів поліції, які мають необхідне юридичну освіту.

На наш погляд, з урахуванням практичного і теоретичного досвіду, який був придбаний не за одне десятиліття, здійснення дізнання саме штатними підрозділами дізнання (дізнавачами) сприятиме якості та швидкості його проведення. Дізнавач матиме основним завданням здійснення лише дізнання, а тому придбає належні для цього професійні якості і досвід роботи. Якщо ж доручити проведення дізнання працівнику оперативного підрозділу або

дільничного офіцерові поліції, це призведе до перевантаження цих працівників. Крім виконання своїх безпосередніх обов'язків їм буде необхідно ще здійснювати і дізнання, що неминуче призведе до низької якості його проведення. А тому було б доцільно передбачити у КПК України норму, яка б визначала здійснення дізнання уповноваженими особами інших підрозділів лише для проведення першочергових процесуальних дій. Після їх проведення, матеріали дізнання повинні передаватися для провадження штатним дізнавачам.

Перелік використаних джерел

1. Вапнярчук В.В. Процесуальне становище особи, яка проводить дізнання : дис. ... канд.. юрид. Наук : 12.00.09. В.В. Вапнярчук. Харків, 2000. 198 с.
2. Иванов В.А. Дознание в советском уголовном процессе В.А. Иванов. Л. : ЛГУ, 1966. 37с.
3. Коврига З.Ф. Дознание в органах милиции Коврига З.Ф. под ред. Чугунова В.Е. – Воронеж : Изд-во Воронеж. Ун-та, 1964. 59 с.
4. Научно-практический комментарий Уголовно-процессуальный кодекса Украинской ССР под редакцией М.Г. Самаева. Рецензент Ф.А. Лопушанский Киев, 1974. 544 с.

Віта Юріївна ПЕРВІЙ,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗЛОВЖИВАННЯМ ВЛАДОЮ АБО СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

На сьогоднішній день одним із пріоритетів для українського суспільства є вирішення проблеми корупції. Загальновизнано, що злочини пов'язані зі